

Over het belang der Chineesche taalstudie

<https://hdl.handle.net/1874/235096>

MM 1818

OVER HET BELANG
DER
CHINEESCHE TAALSTUDIE.

REDEVOERING

BIJ DE AANVAARDING VAN HET HOOGLEERAARSAMBT
AAN DE HOOGESCHOOL TE LEIDEN

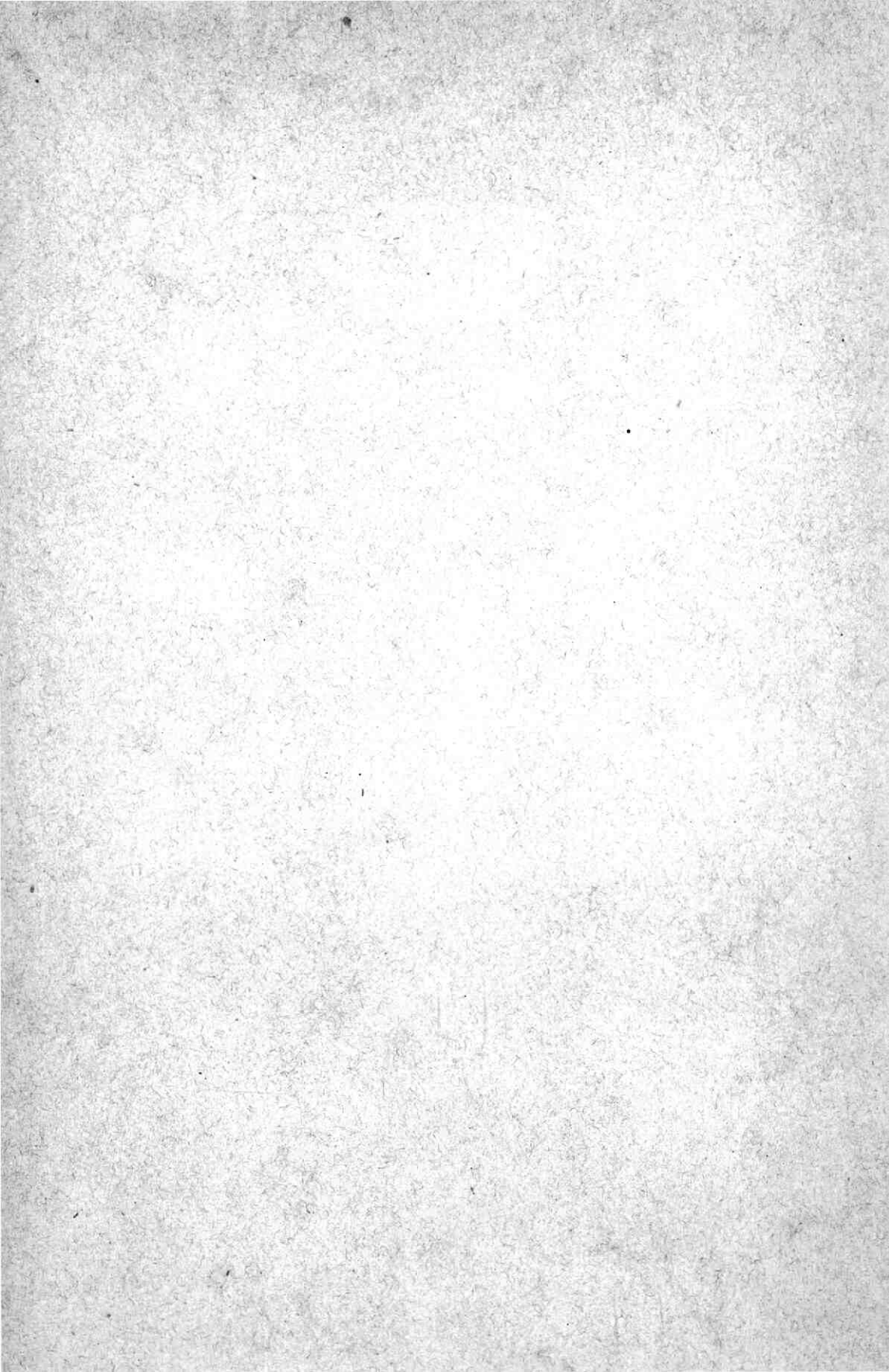
uitgesproken den 27sten October 1877,

DOOR

Dr. G. SCHLEGEL.

LEIDEN, E. J. BRILL.
1877.

B. oct.
2743

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1784 2174

B. Miss. Coll.
P^o 2743

OVER HET BELANG
DER
CHINEESCHE TAALSTUDIE.

REDEVOERING

BIJ DE AANVAARDING VAN HET HOOGLEERAARSAMBT
AAN DE HOOGESCHOOL TE LEIDEN

uitgesproken den 27sten October 1877,

DOOR

Dr. G. SCHLEGEL.

LEIDEN, E. J. BRILL.
1877.

MIJNE HEEREN CURATOREN DEZER HOOGESCHOOL,
RECTOR MAGNIFICUS EN PROFESSOREN,
DOCTOREN IN DE VERSCHILLENDE FACULTEITEN,
LEDEN VAN HET STEDELIJK BESTUUR,
STUDENTEN AAN DEZE UNIVERSITEIT,
GIJ ALLEN DIE DEZE PLECHTIGHEID MET UWE TEGEN-
WOORDIGHEID VEREERT,

HOOGGEACHTE TOEHOORDERS!

Voor de eerste maal in de Geschiedenis der Nederlandsche Hoogescholen zal men het feit vermeld vinden, dat aan ééne daarvan een leerstoel voor de Chineesche Taal werd opgericht; en dat dus ons Vaderland het voorbeeld van Frankrijk, Duitschland, Rusland en Engeland heeft opgevolgd.

Het mag dan ook niet ongepast schijnen, de redenen die tot de oprichting van dezen leerstoel geleid hebben, te ontvouwen en toe te lichten; en, geroepen om aan deze Hoogeschool onderricht in de Chineesche Taal en Letteren te geven, acht ik het wenschelijk, bij gelegenheid der aanvaarding van mijn ambt, U een kort overzicht te geven van hetgeen in Europa en China voor de studie der Chineesche Taal gedaan is, en op welk standpunt de studie dezer taal zich thans bevindt. Terwijl ik ten slotte Uwe opmerkzaamheid zal vestigen, zoowel op het wetenschappelijk als het bijzonder belang dezer studie.

De eerste stoot tot het beoefenen dezer moeielijke taal werd gegeven door de zucht om het machtige Aziatische rijk met zijne

millioenen inwoners tot de christelijke leer te bekeeren. Nestoriaansche zendelingen waren het die, verdreven door de onverdraagzaamheid der westersche katholieke kerk, ongeveer in het begin der 6de eeuw den bodem van China betraden. De pogingen die zij daar hebben aangewend, zijn ons behouden gebleven in het oudste Oost-Aziatische Monument van den christelijken godsdienst, de beroemde Inscriptie te Si-ngan-fou, die, hoofdzakelijk in het Chineesch, met bijvoeging van eenige weinige regels Syrisch, gesteld is, en in het jaar 781 onzer tijdrekening werd opgericht. Wij vernemen daaruit dat de christelijke leer hoofdzakelijk door een zekeren *Olopun*, uit Syrie, in *China* was verbreid geworden.

Behalve dit gedenkteeken, zijn overigens de sporen der Nestorianen in China, in den letterlijken zin des woords, spoorloos verdwenen.

Eerst ongeveer zeven eeuwen later, gedurende de roemrijke ontdekkingsreizen, door eene oorspronkelijk Chineesche uitvinding, het zeekompas, mogelijk gemaakt, waagden Europeesche zendelingen eene hernieuwde poging het Middenrijk in te dringen en hun geloof te propageeren. De Jezuïet *Ricci* was de eerste die in 1580 China bezocht en, na duizende moeilijkheden overwonnen te hebben, er in slaagde zich te *Peking* te vestigen. Hij werd door vele anderen, meestal uitstekende mannen op het gebied der wetenschap, gevolgd; maar de onderlinge onverdraagzaamheid der Jezuïeten en Dominikanen, en de onverstandige inmenging der Pausen Innocentius X in 1645 en Alexander VII in 1656 in hunne geschillen, leidden eindelijk tot de geheele verjaging der katholieke Missie uit *Peking*. De laatste zending werd er 1820 door Keizer Tao-kwang weggejaagd.

Vele der begaafde mannen dezer Missie die zich toen te *Peking* bevonden, legden zich toe op de studie der Chineesche taal, doch de meesten met zeer weinig goed gevolg. Vader

Ripa toch klaagt in zijne Mémoires dat in zijn tijd geen der Europeesche zendelingen zóóveel Chineesch verstond dat hij een breedvoerig gesprek met de inboorlingen kon houden. De bekeeringen werden dan ook meestal door inlandsche catechiseermeesters gedaan, die vooraf in de Latijnsche taal onderricht hadden ontvangen; in welke taal zij zich dan ook met hunne geestelijke meerderen onderhielden.

De meeste zendelingen leerden daarom liever de zooveel gemakkelijker taal der Mandschoe's, wier telgen, na den val der Ming-dynastie, den troon van China bekleedden. De onkunde der zendelingen, en, zoo het schijnt, de onmogelijkheid voor hen om de Chineesche taal te leeren, brachten Vader *Ripa* er toe in 1724 te *Napels* een Chineesch college te stichten waar jonge Chineezen in het Latijn en de theologie onderwezen werden. Toen echter Dr. Carl August Mayer dit college in 1860 bezocht, vond hij dat de rector van deze school zelf geen Chineesch verstond, maar dat de nieuw aangekomene Chineezen eerst van hunne oudere collega's wat Latijn moesten leeren, eer zij zijn onderwijs konden volgen.

Prémare is de eenige zending van dien tijd die de studie der Chineesche taal gemakkelijker gemaakt heeft door zijne in 1831 uitgegevene »*Notitiae linguae sinicae*,» een werk dat nog steeds waarde heeft, en in 1841 door Bridgman in het Engelsch vertaald werd.

De studie van het Chineesch stierf na de opheffing van de orde der Jezuïeten uit, en eerst in 1807 werd zij hervat door de zending van Dr. Morrison naar China.

Zijne grootste verdienste was de uitgave van zijn Chineesch-Engelsch woordenboek welke in 1823 voltooid werd, en dat, hoe onvolledig ook in vele opzichten, toch nog steeds nu en dan door den Sinoloog kan gebruikt worden.

De hulpmiddelen tot het bestudeeren der Chineesche taal werden nu allengs beter. Eene Chineesche grammatica werd door

Marshman in 1841, en eene andere door Morrison in 1815 uitgegeven, beiden te Serampore gedrukt. In 1824 trachtte Dr. Morrison in Engeland een college te stichten ter opleiding van zendelingen voor China, maar stuitte op geldelijke bezwaren en vooroordeelen. In 1818 reeds had Morrison te Malacca het »Anglo-Chinese-College" gesticht, waaraan achtereenvolgens de heeren Milne, Collie, Kidd (1827), Tomlin (1833), Evans (1841) en James Legge hebben gedoceed. In 1844 werd de zetel van dit college naar China overgebracht.

En nieuw hulpmiddel tot het bestudeeren der Chineesche taal werd gegeven door Dr. Medhurst, die de reuzentaak op zich nam het Chineesche woordenboek door Keizer Khanghi in 1716 uitgegeven, in het Engelsch te vertalen; welk werk dan ook in 1842 te Batavia verscheen. Later gaf hij ook een Engelsch-Chineesch woordenboek uit, dat echter als eene te vroeg aangewende poging als mislukt moet beschouwd worden. Ook het Chineesch-Engelsch woordenboek moet met de grootste omzichtigheid gebruikt worden, daar het vol onnauwkeurigheden is.

Tot nu toe bepaalde zich de studie der Chineesche taal tot Azië alléén, terwijl zij in Europa geheel en al verwaarloosd, en slechts hier en daar door eenige liefhebbers beoefend werd.

In *Frankrijk* gaf Fourmont in 1737 zijne »Meditationes sinicae," en in 1742 zijne »Linguae Sinarum mandarinicae hieroglyphicae Grammatica Duplex" uit, beiden werken van weinig beteekenis, en waarin de schrijver de moeilijkheden der Chineesche taal opzettelijk vergroot heeft om zich zelven te verheffen; zoodat Rémusat dan ook terecht van hem zegt, dat hij de meest verkeerde voorstellingen omtrent het Chineesch heeft verbreid. Bovendien bestond het fonds zijner grammaire uit eene vertaling van eene Chineesche grammatica in 1703 te Canton door Vader Franciscus Varo uitgegeven.

In 1813 gaf Deguignes-fils het Chineesch-Latijnsch woor-

denboek van Vader Basile van Glemona uit; een woordenboek dat thans, èn door het reusachtige folio-formaat, èn door de weinige definitien die er in gegeven zijn, geheel onbruikbaar is geworden. Een nieuwe stoot werd echter aan de studie der Chineesche taal in Frankrijk gegeven door de benoeming, in 1814, van Abel Rémusat tot »Professeur de langue et de littérature Chinoises et Tartares au Collège de France," en zijne »Éléments de la Grammaire Chinoise," in 1820 uitgegeven, is jaren lang het handboek van den Sinoloog geweest. Hij heeft verscheidene vertalingen uit het Chineesch geleverd, maar altijd nog waren de hulpmiddelen en de kennis der Chineesche taal zóó gering, dat hij in de vertalingen van Chineesche bellettrie de poëtische gedeelten steeds onvertaald heeft gelaten.

Rémusat werd in 1832 opgevolgd door Stanislas Julien, die voor het eerst eene betere methode in de studie der Chineesche taal invoerde; en bewees, hoofdzakelijk in zijne polemieken met Pauthier, dat in die taal de Syntaxis de hoofdzaak was, en men zich van Latijnsche en Grieksche grammaticale begrippen moest losmaken, éér men met vrucht aan de vertaling van Chineesche teksten beginnen kon. Zijne Grammaire Chinoise, in 1869 en 1870 te Parijs uitgegeven, zal nog lange jaren een onmisbaar boek in handen der Sinologen zijn. Na zijn overlijden in 1873, werd de Hoogleraar voor het moderne Chineesch, de Markies d'Hervey de St. Denys van de École des langues, tot zijn opvolger aan het Collège de France benoemd en diens vacature vervuld door den Heer Kletskowski.

Verdienstelijk omtrent de studie der Chineesche Bellettrie, Oudheidkunde en Geschiedenis maakten zich in Frankrijk nog mannen als Bazin, Biot, Guillard d'Arcy, Reinaud en a. m.

In Duitschland vond de studie der Chineesche taal wel eenige liefhebbers, maar de Regeeringen deden weinig om die studie te bevorderen.

De meest bekende der Duitsche Sinologen was Klaproth, wiens grootendeels geusurpeerde reputatie langzamerhand voor betere kennis taant.

Carl Friedrich Neumann, die zelf China bezocht en eene boekerij van daar medebracht, werd later te München tot professor in de Chineesche taal aangesteld. De studie van het Chineesch werd na zijn dood door J. Plath opgenomen, dien men echter, niettegenstaande zijne onvermoeide pogingen om China beter bekend te maken, en uit Chineesche bronnen nuttige wenken voor Europa te trekken, nooit een professoraat heeft gegeven. Toen ik hem in 1874 in München bezocht, vond ik hem in bekrompen omstandigheden gehuisvest en klaagde hij dat de »Academie der Wissenschaften" de eens met zooveel zorg door Neumann verzamelde Chineesche bibliotheek op zolder liet verstoffen. Hij is kort daarop gestorven, en met hem is de studie der Chineesche taal in Baiern uitgestorven.

In Berlijn bekleedt Dr. Wilhelm Schott sedert 1838 den zetel van het Chineesche professoraat met eere, en geeft niettegenstaande zijn vergevorderden leeftijd nog steeds blijken van onvermoeide energie en werklust.

De Duitsche philologen schijnen echter in het algemeen weinig lust in de studie der Chineesche taal te hebben, en geven liever de voorkeur aan de studie van het zooveel poëtischer en mystischer Sanscrit.

In Oostenrijk is geen eigenlijk Sinoloog; daar Dr. Phizmaier meer Japanoloog dan Sinoloog is. Ook hij bekleedt geen professoraat.

Rusland was ten allen tijde genoodzaakt werk van het Chineesch te maken, en reeds in 1727 werd door graaf Vladislavitch eene missie, bestaande uit 6 geestelijken en 4 leeken, te Peking gevestigd, ten einde daar zoowel Chineesch als Mandshoesch te leeren. Om de 10 jaar werden de leden dezer

missie afgewisseld; deze missie heeft goede Sinologen opgeleverd, waaronder de Archimandriet *Hyacinth Bitchourin* een der beroemdsten is. De missie bezit thans te Peking de rijkste bibliotheek over Sinologie die op aarde bestaat.

In 1838 werden te *Kasan* vier leerstoelen voor Tataarsche en Mongoolsche talen opgericht, die nu echter naar Petersburg zijn overgebracht.

Professor in de Chineesche taal aldaar is thans de heer Wasilieff die van 1840—1850 in Peking was. Voor het beoefenen der gesprokene taal is bovendien nog aangesteld professor Pestchuroff. Alle jongelieden, die zich voor China en Japan bestemmen, moeten eerst aan de universiteit gepromoveerd zijn, en dan nog een bijzonder examen in de Chineesche en Mongoolsche talen afleggen.

Van de studie der Chineesche taal door de Engelschen in Azië hebben wij reeds gesproken. In Engeland zelf was zij tot voor korten tijd zeer verwaarloosd.

Morrison had te vergeefs getracht in Engeland een leerstoel voor de Chineesche taal te vestigen, en toen hij in 1834 overleed, werd zijne bibliotheek door een Heerencomité gekocht en in 1838 aan de London University College vermaakt, op voorwaarde, dat het bestuur een hoogleeraarschap voor de Chineesche taal en letterkunde zoude oprichten, dat minstens gedurende 5 jaar zoude bestendig worden en waaraan een salaris van 60 pond zoude verbonden worden. De eerste die dezen leerstoel bekleedde was de Weleerwaarde *Samuel Kidd*, die tot 1833 aan het Anglo-Chinese-College te Malacca werkzaam was geweest. In 1842 nam hij zijn ontslag en de leerstoel bleef toen tot 1873 onbezet.

In 1846 werd een andere Chineesche leerstoel te Londen, in King's-College, opgericht. Die leerstoel werd echter eveneens zóó slecht bezoldigd, dat de heer Summers zich genoopt zag

in 1873 een beroep tot Hoogleeraar aan de Keizerlijke Universiteit te Yedo in Japan aan te nemen. De leerstoel wordt thans bekleed door den heer Robert Douglas, een Sinoloog van goeden naam. Eindelijk mocht het in 1875 gelukken aan de hoogeschool te Oxford een wezenlijken leerstoel voor de Chineesche taal te vestigen, en daartoe den beroemdsten der thans levende Sinologen, Dr. J. Legge, te benoemen, die het hoogleeraarschap den 27sten October 1876 aanvaardde.

De geschiedenis zijner benoeming is echter eene treurige bijdrage tot de kennis van den bekrompen geest die in Engeland bij de, meestal uit kerkelijke stichtingen voortgesproten universiteiten heerscht; en eerst de machtige en invloedrijke stem van een Sir Rutherford Alcock heeft de bezwaren, die de Oxfordsche hoogeschool tegen de benoeming van Dr. Legge maakte, kunnen uit den weg ruimen.

In China zelf wordt thans de Sinologie vertegenwoordigd door een staf van kundige geleerden, aan het hoofd waarvan wij Sir Thomas Wade, den tegenwoordigen Minister-Plenipotentiaris te Peking, en zijn eersten gezantschaps-secretaris William Frederick Mayers vinden. Beiden hebben een welverdienden wetenschappelijken naam. Niet weinig gunstig op de beoefening der Chineesche taal in China heeft gewerkt, dat de Britsche regeering in China afgeweken is van haar beginsel, alléén Lords of andere hooggeboren personages tot gezanten en consuls te benoemen, maar daartoe bij voorkeur hare keuze uit de tolken voor de Chineesche taal doet.

De tegenwoordige gezant te Peking begon zijne carrière als tolk, en werd eerst onlangs in den adelstand verheven; en zijn eersten secretaris, den heer Mayers, heb ik in 1861 nog als tolk bij het Consulaat te Canton aangetroffen.

Het ware wenschelijk dat de Ned.-Indische regeering iets dergelijks deed, en voor de Residenten en Adsistent-Residenten voor

die plaatsen in Indië wier hoofdbevolking uit Chineezen bestaat, zooals Banka, Riouw en Borneo's westkust, hare keuze uit de tolken voor de Chineesche taal deed.

Amerika staat vrij alleen in de Sinologie, maar het heeft een Sinoloog van groote beteekenis voortgebracht, die alléén zooveel gewerkt heeft als eene geheele school; ik bedoel den veteraan der Sinologie, Wells Williams, die ons, onder vele andere nuttige werken, het beste en volledigste Chineesch-Engelsche woordenboek verschaft heeft.

Zoolang echter niet de ééne of andere Regeering voor de Chineesche taal doet wat de Russische voor het Sanscrit gedaan heeft, en eene commissie benoemt en bezoldigt, wier eenige taak zal zijn, die van de samenstelling van een volledig Chineesch woordenboek, in de richting van het groote Petersburger Sanscrit woordenboek, zóólang zal de studie van het Chineesch steeds eene zeer moeilijke en bezwaarlijke blijven.

Voor Nederland in het bijzonder is echter thans een Hollandsch-Chineesch woordenboek van dringender belang, opdat de moeilijke taak der tolken voor de Chineesche taal in Indië gemakkelijker worde. Met de samenstelling van zulk een woordenboek ben ik sedert 1858 bezig; maar zonder den geldelijken steun der Regeering zal de uitgave er van nooit kunnen plaats hebben.

Nederlands bemoeiingen voor de studie der Chineesche taal sproten voort uit hare betrekkingen met Japan, dat ons wetenschappelijk hoofdzakelijk uit Dr. von Siebold's werken bekend is geworden, wiens onvermoeide vlijt en ijver U in elke kamer van 's Rijks Ethnographisch museum alhier verwonderd doen staan. Men dacht er daarom echter niet aan om in Nederland een leerstoel voor het Japansch te vestigen, en behielp zich voor de noodige commercieele en politieke betrekkingen in Japan, met Japansche

tolken die wat Hollandsch geleerd hadden. In 1831 echter ontmoette Dr. von Siebold in Hoffmann een ijverigen en gewilligen leerling.

Toen von Siebold Nederland weder zoude verlaten, liep de studie der Japansche taal groot gevaar verwaarloosd te geraken, indien niet een paar wetenschappelijke mannen, wier namen hunne bescheidenheid mij verbiedt thans openbaar te maken, den toenmaligen Minister van Koloniën hadden weten te bewegen, Hoffmann voor ons land te behouden. Bij besluit van 11 December 1846, werd hij benoemd tot Japansch translateur van het gouvernement van Nederlandsch-Indië, en in 1855 verleende de Regeering hem, bij Koninklijk Besluit van 21 Maart, den titel van hoogleeraar.

Wat Hoffmann voor de wetenschap gedaan heeft, behoef ik U hier niet te herinneren. Zijne onovertroffen Japansche Grammatica, waarvan een 2de druk is noodig geworden, en zijn thans gedrukt wordend Japansch woordenboek zullen hem in de wetenschap eene onvergankelijke eerezuil bouwen.

Maar hier wensch ik slechts Hoffmann's verdienste ten opzichte der beoefening van de Chineesche taal in Nederland aan te geven; en ik ben nu, hoe noode ook, verplicht eenige woorden over mijzelven te spreken.

Professor Hoffmann was een der oudste en intiemste vrienden van mijn vader en bezocht ons huis herhaaldelijk. De leerrijke gesprekken die ik als negenjarig knaap, zoowel van hem als ook van Dr. von Siebold hoorde, wekten in de hoogste mate mijne lust op om de Chineesche taal te leeren kennen, en op zekeren dag, in de maand November van het jaar 1849, begaf ik mij, zonder mijne ouders iets daarvan te hebben medegedeeld, naar Dr. Hoffmann en verzocht hem mij Chineesch te willen leeren. Met vriendelijkheid ontving de meester den knaap, en lust tot de zaak en het uitstekend onderwijs van den geliefden leermeester deden mij spoedig in de kennis der

Chineesche taal zóódanige vorderingen maken, dat Dr. H. in Nov. 1853 aan den Minister van Koloniën mededeeling daarvan deed en hem in overweging gaf mijne studiën te ondersteunen. Bij besluit van 17 Jan. 1854 gaf de Minister aan dit voorstel gehoor door mij eene maandelijksche toelage toe te kennen, die mij in staat stelde het tijdroovende onderwijs op het stedelijk gymnasium door privaattlessen te vervangen, en mij dus meer tijd voor de studie der Chineesche taal overliet.

In den eersten tijd werd ik niet weinig door mijne schoolmakers met mijn »Chineesch'' geplaagd, doch het duurde niet lang of ik kreeg navolgers. Eerst den heer C. F. M. de Grijs, die zich destijds tot militair apotheker voor de dienst in Ned.-Indië bekwaamde, en daarna den te vroeg ontslapen J. J. C. Francken.

Onderwijl had de Indische Regeering besloten tot de vorming van een corps tolken voor de Chineesche taal in Ned.-Indië, toegevend aan den herhaalden aandrang van den Indischen Handelsstand die zich beklaagde, door de onmogelijkheid waarin hij zich bevond inzage van de in de Chineesche taal gestelde koopmansboeken te nemen, *pieds et poings liés* aan de genade en de eerlijkheid der Chineesche handelaars te zijn overgeleverd.

De Indische Regeering zond derhalve in 1855 twee jongelieden, Albrecht en von Faber, naar Canton om zich aldaar tot tolken voor de Chineesche taal te bekwamen. De militair apotheker de Grijs werd eveneens naar China gedetacheerd ten einde de Chineesche pharmacopie te onderzoeken. In October 1857 vertrokken Francken en ik, via Batavia, naar China, ten einde onze opleiding te voltooiën. Later volgden achtereenvolgens de *élèves* Schaalje, Groeneveldt, Buddingh, Meeter en de Breuk, die allen hunne eerste opleiding van Prof. Hoffmann ontvangen hadden.

De ondervinding leerde echter al spoedig dat in den Indischen Archipel eene van de hoftaal of het zoogenaamd Mandarijnsch

geheel afwijkende taal gesproken werd, en dat dus een goed gedeelte van den studietijd der élèves verloren ging met het aanleeren eener taal waaraan zij later niets hadden. Dit deed de Regeering besluiten de opleiding der toekomstige tolken in Indië zelve te doen plaats hebben onder de leiding der aldaar reeds gevestigde tolken voor de Chineesche taal. Daaraan waren echter, om verschillende, hoofdzakelijk klimatologische, redenen groote bezwaren verbonden. De opleiding toch van den élève Roelofs in 1871 door mij begonnen, moest ik door mijn, wegens redenen van gezondheid noodzakelijk geworden, verlof naar Europa, onvoltooid laten, en slechts door toevallige omstandigheden kon die élève kort daarop naar China vertrekken, en zich aldaar verder bekwamen. Nauwelijks was ik dan ook in 1872 in Nederland aangekomen, of ik wees bij herhaling den Minister van Koloniën op de noodzakelijkheid de opleiding der tolken voor de Chineesche taal weder in Nederland te doen plaats hebben, te meer daar door dood en ziekte het corps tolken in Indië tot op meer dan de helft geslonken was, en de vorming van nieuwe tolken dringend noodig was. In Indië zelf viel het moeilijk bekwame jongelieden te vinden, daar bijna alle ouders hunne zonen naar Nederland zenden om aldaar hunne studiën te voltooien, zoodat men gewoonlijk slechts de keuze had onder zoodanige jongelieden die òf voor het groot Ambtenaars examen bezweken waren, òf er tegen opzagen, en vermeenden dat het gemakkelijker was Chineesch te leeren, dan alle vakken voor het Ambtenaarsexamen vereischt, te bestudeeren.

Het mocht mij gelukken mijne voorstellen bij den Minister van Koloniën ingang te doen vinden, en reeds in October 1873 werd ik met de opleiding van drie élèves belast, die in 1875 met nog drie anderen vermeerderd werden. De 3 eersten waren na een driejarigen cursus zóóver gevorderd dat zij, na nog één jaar in China te hebben vertoefd, als tolken voor de

Chineesche taal zullen kunnen optreden, en waarschijnlijk zullen de drie anderen in het volgende jaar kunnen volgen. In 1875 werd mij bij Koninklijk besluit de titel van Hoogleeraar toegekend, en den 3^{den} dezer maand werd ik voor goed aan deze Hoogeschool als Hoogleeraar voor de Chineesche taal verbonden.

Ik behoef U, geachte toehoorders! nauwelijks op het belang der Chineesche taalstudie voor de *wetenschap* te wijzen. Van een volk, welks geschiedenis sinds de 30ste eeuw vóór onze tijdrekening tot op heden toe duurt, moet zelfs de oppervlakkigste beoefenaar der wetenschap begrijpen dat veel licht te verwachten is. Vooral voor de kennis van het nabijgelegen Indië is het Chineesch van het grootste gewicht. Het Boeddhisme, ongeveer in het jaar 66 onzer tijdrekening in China ingevoerd, maakte dat verscheidene Chineezen den pelgrimstocht naar Indië en de nabijgelegene landen ondernamen. Zij kwamen terug met boeken en reisverhalen, die in het Chineesch werden vertaald en uitgegeven, en voor ons een belangrijk licht over Indië verspreiden. Lang echter bleef die schat voor Europeanen ontoegankelijk, daar de Chineesche transcriptie de Indische woorden zóó verbasterde, dat zij onherkenbaar waren, en het vereenigd talent van een Sinoloog als Abel Rémusat, en een Indianist als de Chézy, niet in staat was, den oorspronkelijken vorm te restitueeren. Eerst aan den reuzengeduld's-arbeid van Stanislas Julien mocht het gelukken eene methode tot ontcijfering der Chineesche transcriptie van Sanscrit-woorden uit te vinden; en na hem gaf Eitel een Sanscrit-Chineesch woordenboekje uit, dat in de praktijk uitstekend voldoet, en den geleerde in staat stelt het oorspronkelijke Indische woord uit de Chineesche transcriptie te herkennen.

Maar ook voor de vergelijkende taalstudie werd het Chineesch weldra eene belangrijke bron. De ondervinding door de in

China opgeleide élève-tolken voor de Chineesche taal opgedaan, bewees, dat men zich tot dien tijd toe in Europa eene geheel scheeve voorstelling gemaakt had van de Chineesche dialecten, en dat die, in plaats van een uit de hoftaal bedorven *patois* te zijn, integendeel een veel ouderen tongval bewaard hadden die eens over geheel China gesproken werd; zoodat men de zaak juist omkeeren moest, en de hoftaal of de Mandarijnsche als een afgesleten vorm der oudere taal moest beschouwen. Reeds de Japansche uitspraak der Chineesche woorden had voldoende bewezen, dat die aan eenen anderen tongval dan den zoogenaamden Mandarijnschen was ontleend, en het bleek nu dat die uitspraak het meest overeenkwam met de in het noordelijk gedeelte der Provincie Fuhkien gebruikelijke. De studie der Chineesche taal kreeg nu eene geheel nieuwe richting; en terwijl men vroeger die taal alleen bestudeerde om de daarin vervatte werken te kunnen vertalen, begon men thans die taal om de taal zelve te bestudeeren; daar gegrond vooruitzicht bestond, dat men nu eindelijk de wel lang vermoede, maar nooit aangetoonde verwantschap met andere talen zoude kunnen ontdekken. Chineesche geleerden, waaronder Toan-You-Ts'ai eene even eervolle plaats in de taalwetenschap bekleedt als Grimm in Duitschland, hadden reeds voorlang, door nauwkeurige studie en vergelijking, de oudste uitspraak der hedendaagsche Chineesche karakters onderzocht en bepaald; en éér men die oude uitspraak kende was geen vergelijking met andere talen mogelijk. Nu echter opende zich een ruim vergezicht voor den taalkundige. Reeds lang toch wist men dat alle woorden van onze zoogenaamde flectieve talen, tot een één-lettergeregigen wortel konden worden teruggebracht. Doch de grondbeteekenis van dien wortel lag meestal in het duister, daar hij afzonderlijk zelden als woord gebezigd werd, en bovendien slechts een klank nabootste die geen verwant begrip kon wekken. Men trachtte dan door middel van de afgeleide

beteekenis de grondbeteekenis te krijgen, eene poging die altijd gewaagd is, en nooit zekerheid aanbieden kan.

In het Chineesch daarentegen, werd niet alleen de *klank* geschreven, maar de hiëroglÿphe gaf ook het beeld van het woord terug. Om U slechts een enkel voorbeeld te geven van het voordeel dat deze schrijfwijze voor de vergelijkende taalstudie oplevert, zal ik U de geschiedenis verhalen van een historisch beroemd woord: »Koning Psamméticus van Egypte,» zoo verhaalt ons Herodotus, »wilde eens weten welk volk op aarde het oudste was. Tot dit doel liet hij twee pasgeboren kinderen door zijn herder midden onder de Koninklijke kudden, in een eenzaam hutje opvoeden, en verbood den herder onder zware straffen, ooit aan die kinderen een menschelijk geluid te laten hooren, terwijl hij onmiddellijk bericht aan den vorst moest brengen, zoodra een der kinderen een gearticuleerd geluid zoude gegeven hebben. Onze herder voedde de kinderen met geitenmelk op, en bracht daarom van tijd tot tijd de geiten bij hen om te zoogen. Na verloop van twee jaren, toen de herder weder eens het vertrek waarin zich de kinderen bevonden binnentrad, riepen deze hem toe: βηκος. De herder sloeg er eerst niet veel acht op, maar toen de kinderen dit woord voortdurend herhaalden, begaf hij zich eindelijk tot den koning. Psamméticus liet toen overal navorschen tot welke taal het woord βηκος behoorde, en zijne geleerden vorschten uit dat het een Phrygisch woord was en *brood* beteekende. Sedert dien tijd, zoo besluit Herodotus zijn verhaal, wilden de Egyptenaren wel de hoogere oudheid der Phrygiërs erkennen.»

Het ligt voor de hand M. H.! dat de eindiging *ος* van het woord βηκος een Grieksch appendix is, zoodat de Egyptische kinderen βηκ hebben gezegd, en zij dus onomatopoeïsch het eenige dierlijke geluid dat zij ooit vernomen hadden, dat der geiten, waarmede zij gezoogd waren, nabootsten. Maar het woord βηκος was toch wel echt Phrygisch, en beteekende let-

terlijk »het Gebak." Sedert dien hebben wij zijne verwantschap met het Angelsaksische *bacen*, en het Nieuw-Hoogduitsche woord *Backen*, het Serbische *pètshem*, *peko*, het Slavische *peshtsh* en Littauische *péczus* (bakoven) ontdekt, en zijn door middel van het Sanskrita woord *Pach* tot een hypothetischen grondvorm *pak* of *bak* genaderd. Maar wat de oorspronkelijke beteekenis van dien grondvorm zelve was, bleef onbekend.

Welnu! het Chineesch gaf die beteekenis; de oude naam voor »bakken" luidde in het Chineesch eveneens *bak* (hij luidt nu *pik* in Canton en Amoy, en *pih* in het Mandarijnsch), en de hiëroglyphe die het woord teruggaf, bestond uit een determinatief *vuur* en een phonetisch element *bak*, dat de beteekenis heeft van »uitspreiden;" het werkwoord »bakken" beteekent dus: »vóór of óp het vuur uitspreiden."

De eerste Europeaan die op die nieuwe baan zijne schreden richtte was *Edkins*, die in zijn werkje »China's place in philology" voor het eerst vergelijkingen tusschen de Chineesche en Indogermaansche talen beproefde. Tegelijkertijd was ik zelf te Batavia met dezelfde onderzoekingen begonnen, en gaf een gedeelte hiervan in 1872 onder den titel *Sinico-Aryaca* uit. Dit werkje heeft meer opgang gemaakt dan ik er zelf ooit van verwacht had, en leverde het bewijs dat de afschrik tegen het bestudeeren der Chineesche taal verdwijnt, zoodra zij, door hare verwantschap met onze talen, onze sympathie heeft weten op te wekken. De belangstelling voor die soort van onderzoekingen werd weldra ook in Europa levendig, en zij hebben verleden jaar op het congres der Orientalisten te St. Petersburg het onderwerp van langdurige discussiën uitgemaakt¹⁾; en hoewel tot nog toe het orgaan der vergelijkende taalstudie in

---

1] Bulletin du Congrès international des Orientalistes. Session de 1876 à St. Pétersbourg. pp. 76—81.

Duitschland het zwijgen omtrent deze onderzoekingen heeft be-
waard, zoo zullen deze mettertijd wel baan breken en hare
plaats in de wetenschap vinden.

Hoeveel ook voor den geschiedkundige uit de beoefening der
Chineesche taal te leeren valt, is gebleken uit de vertaling van
de ethnographie van vreemde volkeren uit de door Ma-Touan-
Lin gecompileerde Reuzen-encyclopedie, door den Markies d'Hervey
de St. Denys, die hem ook in staat gesteld heeft de geschiede-
nis van Japan veel hooger op te voeren, dan de Japanners dit
zelf hadden kunnen doen.

Eene andere bijdrage werd in den loop van dit jaar geleverd
in een aan deze Hoogeschool verdedigd proefschrift, van een
veelbelovenden beoefenaar der Chineesche en Japansche talen,
Willem Vissering ¹⁾, over het Chineesche munt en bankstelsel.
Men kan daaruit leeren hoe al de »questions brûlantes» om-
trent het muntwezen, die Europa geteisterd hebben, reeds voor
eeuwen in China getoetst, besproken, bestreden, toegepast en
weder verzaakt zijn.

Een duister punt in de geschiedenis der besmettelijke ziekten
is onlangs door hulp van Chineesche geschiedkundige bronnen
opgehelderd. Nog steeds toch duurt onder de geneeskundigen
de strijd omtrent den oorsprong van zekere ziekte voort, die
zich, voor zoover de geschiedkundige bronnen gaan, voor het
eerst in de 16de eeuw in Europa vertoonde, en geloofd werd
door de ontdekkers van de nieuwe wereld als een treurige
vloek te zijn medegebracht.

Welnu, de Chineesche geschiedenis leert ons, dat deze ziekte
reeds in de 9de eeuw onzer jaartelling op *Java* heerschte, waar
zij als een den Chineezen onbekend en vreemd verschijnsel
wordt beschreven, en zoowel in de officieele geschiedenis der

---

1) On Chinese Currency, Coin and Papermoney. Leiden, E. J. Bri 1, 1877.

Tang-dynastie (618—906) als later, in 1436, in het reisverhaal van *Fei-hsin*, als te Timor heerschende, vermeld wordt ¹⁾.

Mag ik nog met een enkel woord gewagen van het licht dat Chineesche bronnen geworpen hebben op den oorsprong en de beteekenis der sterrennamen zoowel bij hen zelve als bij de westersche volken. Mag ik herinneren, dat alle pogingen die tot nog toe in het werk gesteld werden om die namen te verklaren mislukt zijn, daar men, hoewel ten volle overtuigd dat de sterrebeelden niets anders zijn konden, dan een eeuwige kalender aan den hemel zelve, door een landbouwend volk geschilderd, toch altijd te vergeefs naar de haardsteden van dat volk, en den tijd wanneer het dien kalender vervaardigd had, zocht. En mag ik eindelijk vermelden dat het alweder de alles opteekenende, vlijtige Chineezzen waren die ons de oudste astronomische waarnemingen hebben bewaard, met en benevens de oudste lijst van sterrennamen, die mij in staat gesteld hebben, zoowel de beteekenis als ook het tijdstip dezer namen te vinden.

Mocht dit tijdstip velen nog wat hoog voorkomen, ik kan dit alleen toeschrijven aan de nog bij sommigen heerschende verouderde begrippen omtrent den ouderdom van het menschelijk geslacht, welks hooge oudheid toch met den dag door de onderzoekingen der geologie wordt bevestigd, en waarvoor dezer dagen door den Heer *Kerviler*, te *Penhouët* nabij *St.-Nazaire*, weder ontegenzeggelijke bewijzen zijn ontdekt.

Het veld dat de reusachtige Chineesche litteratuur ons oplevert, is dus oneindig en er is nog werk voor honderden arbeiders die, zonder elkanders najver te behoeven op te wekken, op dit veld kunnen werken en ruimen oogst verwerven.

---

1) M. P. Groeneveldt, *Notes on the Malayan Archipelago and Malacca*, p.p. 13 and 116.

Bleef ik slechts een oogenblik bij het wetenschappelijke nut der Chineesche taalstudie staan, ik moet iets langer vertoeven bij het bijzonder nut dat de studie der Chineesche taal aanbiedt. Niet ten onrechte toch heeft men gezegd: »De taal is gansch het volk.» Die de taal eens volks kent, heeft ook tegelijkertijd kennis gemaakt met zijne godsdienstige en maatschappelijke begrippen en vooroordeelen, met zijn karakter, zijne ontwikkeling en zijne neigingen. Voor Nederland, dat in zijne overzeesche bezittingen eenige honderdduizenden nijvere Chineesche onderdanen bezit, is dus de kennis der Chineesche taal een onmisbaar vereischte. Vele moeilijkheden, opstanden, ja zelfs oorlogen hadden kunnen voorkomen worden, als de Indische Regeering steeds had kunnen voorgelicht zijn door mannen die de Chineezen kenden.

Zoo mocht het eenmaal te Pontianak den tolk Groeneveldt, en eenmaal te Riouw den tolk Schaalje gelukken, zonder hulp van eenige politie of militaire macht, een dreigenden opstand in de geboorte te smoren, doordien zij in staat waren de grieven der opstandelingen te vernemen en door hunne tusschenkomst te doen wegnemen.

Sinds, door de uitgave mijner onderzoekingen omtrent de Chineesche geheime genootschappen, de strekking dezer vereenigingen beter bekend geworden is, is de Chinophobie in Indië langzamerhand verminderd en heeft men de strenge verbodsbepalingen tegen den invoer van Chineezen in Java opgeheven.

Eerst sinds er Europeesche tolken voor de Chineesche taal in Indië gevestigd zijn, kan de Regeering een nauwkeurig toezicht houden op de Chineesche pachters van 's Lands-middelen, daar zij in hen vertrouwbare personen vindt die voorgewende verliezen of schade, in de pachtboeken kunnen onderzoeken en constateeren.

De handelsstand is er eveneens bij gebaat, daar thans kan bewezen worden of een Chinees die zich failliet verklaart, zich

ook aan frauduleuze handelingen heeft schuldig gemaakt en zijne boeken heeft vervalscht.

De rechter kan met een geruster geweten een veroordeelend vonnis uitspreken, daar hij de zedelijke overtuiging van de schuld des beklaagden door de hulp van den Europeeschen tolk voor de Chineesche taal kan verkrijgen. Ik was nog geen maand te Batavia als tolk voor de Chineesche taal opgetreden, of ik mocht het genoeg smaken twee, van medeplichtigheid aan zeeroof en moord beschuldigde Chineezzen aan het over hen bij een vroeger vonnis uitgesproken doodvonnis, niet alleen te onttrekken, maar voor hen zelfs volkomen invrijheidstelling te verkrijgen. Hunne veroordeeling in de eerste instantie was, zooals bleek, alleen toe te schrijven geweest aan de verregaand slordige wijze waarop zich de vroegere tolk, een Chinees, van zijne ernstige taak had gekweten; en wiens schuld het dus zou geweest zijn, indien het doodvonnis door den rechter uitgesproken, was ten uitvoer gelegd.

Ook voor diegenen die zich als notaris of advokaat in Ned.-Indië willen vestigen, is de kennis der Chineesche taal van veel nut. Bij geen volk op aarde wellicht, wekt men door de kennis zijner taal zooveel vertrouwen op als juist bij het Chineesche. Herhaaldelijk werden, gedurende mijn verblijf in China, de kleine kinderen, die beangst voor den westerschen barbaar al schreeuwende de vlucht namen, door hunne ouders met de woorden gerustgesteld: »*i kong lan e oa*"¹⁾, Hij kan onze taal spreken.

De Chinees zal, zelfs bij mindere mate van rechtskennis, liever zijne toevlucht nemen tot een praktizijn of notaris die zijne taal machtig is, dan tot een die haar *niet* verstaat; en zoo ik alleen naar verwerving van aardische goederen had willen streven, en de wetenschap en de betrekking die ik lief had,

---

1) 伊講我們的話

had willen ter zijde stellen, dan had ik in Indië slechts behoeven gehoor te geven aan het herhaaldelijk mij door advokaten gedane voorstel om mij met hen te associeeren — overtuigd als zij waren dat de bloote aanwezigheid op het kantoor van een Europeaan die hunne taal machtig was, den toevloed hunner Chineesche cliënten belangrijk zoude doen toenemen.

Na het Javaansch en Maleisch is dus voor diegenen die zich in Indië, hetzij als ambtenaar, hetzij als koopman, advokaat of notaris willen vestigen, geen taal van meer belang en nut dan de Chineesche.

Heeren Curatoren!

Door mijne benoeming aan deze hoogeschool is voor mij eene zuiver wetenschappelijke loopbaan geopend, en hoewel ik niet betreur een vijftiental jaren in China en Indië in eene andere betrekking te hebben geleefd en gewerkt, daar het verblijf aldaar mij er toe geleid heeft mijne lust tot de studie van het Chineesch gaande te houden en aan te vuren, zoo beschouw ik het toch voor mij als een groot geluk, thans in staat gesteld te zijn mijne krachten onverdeeld aan de wetenschap te kunnen wijden. Daarom breng ik U mijnen diepgevoelden dank, dat Gij mij voor den leerstoel dien ik voortaan zal bekleeden hebt willen aanbevelen.

Voor al U, Baron Sloet van de Beele, die zich mijner steeds zoo hulpvaardig en belangstellend hebt aangetrokken, betuig ik hier nogmaals openlijk mijnen dank.

Mijn plicht nu is, er naar te streven het vertrouwen dat Gij door deze voordracht in mij gesteld hebt niet te beschamen. Dit ben ik niet alleen aan U verschuldigd, maar ook aan al die personen die zich voor de oprichting van een leerstoel voor de Chineesche taal hebben beijverd, en waaronder ik met eerbiedige erkentelijkheid mag gewag maken van een edelen

Vorstenzoon uit het Huis van Oranje die overal, waar het de belangen der Wetenschap geldt, gereed is zijn machtigen steun te verleen.

Heeren Professoren, zeer geachte Ambtgenooten! Ik gevoel mij trotsch eene plaats naast U in te nemen, en aangenaam streelt mij de gedachte thans in nadere betrekking tot U te treden en met U te kunnen werken. Op het standpunt toch waarop thans de wetenschap staat, met de ontzaggelijke uitbreiding die elk vak, ja zelfs onderdeel van vak, verkregen heeft, hebben wij allen elkanders wederkeerige hulp noodig, en zeer dikwijls zal ik de Uwe moeten inroepen, daar waar mijne kennis te kort schiet, en ik de Uwe zal behoeven.

Dat ik die niet vergeefs zal inroepen, is mij reeds genoegzaam gebleken gedurende de vijf jaren die ik, na mijne terugkomst uit Indië, te Leiden doorbracht, en ik blijf mij ook nu in Uwe hooggeachte medewerking en gewaardeerde vriendschap aanbevelen, en niet het minst in de Uwe, veelgeachte Kern, van wiens bereidvaardigheid en belangstelling ik reeds zoo menig blijk mocht ontvangen.

Heeren Studenten!

Waarschijnlijk zal slechts een zeer klein gedeelte Uwer mijne lessen volgen, want de studie der Chineesche taal is niet gemakkelijk en vereischt veel inspanning en tijd die Gij eerder aan andere vakken zult wijden.

En toch is het voor ieder, die zijn vaderland lief heeft, en wien de bloei zijner overzeesche bezittingen ter harte ligt, wenschelijk eene, al is het dan ook slechts algemeene, kennis te nemen van de taal, de zeden en de gebruiken der in die bezittingen gevestigde nijvere Chineezen.

Aan U mijne tegenwoordige leerlingen, die eenmaal geroe-

pen zult zijn als tolken voor de Chineesche taal in Ned.-Indië op te treden, en van wier richtige vertolking dikwerf het fortuin, de vrijheid, ja zelfs het leven der Chineesche onderdanen in die gewesten zal afhangen, kan ik slechts toeroepen: »Gaat ijverig voort op den ingeslagenen weg, verdubbelt des noods Uwe inspanningen, en vergeet niet, dat, behalve de stoffelijke voordeelen die U ééns de thans zoo harde en moeilijke studie der Chineesche taal verschaffen zal, deze U ook menige bron van reine, wetenschappelijke vreugde zal openen, en de troostelooze spreuk der aanhangers van den Chineeschen wijsgeer Lao-tsze, dat »Kennis verdriet is,» tot schande zal maken.

Volgt veeleer de spreuk van den Wijze Confucius:

Dzi ú kun-tsú dzí

Bú ú siaó dzín dzí 1).

Wees een geleerde in den zin des edelen;

En niet een geleerde in den zin van het plebs.

Als elk student zich die spreuk zal hebben eigen gemaakt, dan zullen de Hoogescholen dat worden waarvoor zij bestemd zijn, — *niet* inrichtingen waar men *alleen* komt om de kennis voor de eene of andere broodwinning op te doen; maar instellingen waar men den Academieburger tot een verlicht, kundig en nuttig lid der maatschappij vormt.

Mogen onze Hoogescholen, onder de nieuwe wet, zich in deze richting ontwikkelen en blijven bloeien.

Ik heb gezegd.

---

1) 女爲君子儒、無爲小人儒, Legge, Chinese Classics, Vol. I, p. 53.

AANTEEKENING.

De regelmatige reductie van den op bladz. 2 genoemden nestoriaanschen zendeling-naam *Olopun* geeft *Orban* (Urbanus) of *Arban*. Samuel Beal (Travels of Buddhist Pilgrims, Introduction, XXXVIII) noemt hem, ik weet niet op welk gezag, *Rabban*.

